

Tudományos vándorgyűlés Szegeden

Erdei Ferenc munkássága és öröksége

A településszerkezet és közigazgatás modernizációja
A kelet-közép-európai régió fejlődési problémái

Nagy László felvétele

A vándorgyűlés résztvevői a nyitóelőadást hallgatják

Erdei Ferenc születésének közelgő 75. évfordulója tiszteletére a Magyar Szociológiai Társaság, a Politikatudományi Társaság és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat háromnapos vándorgyűlést szervezett. A megnyitóra tegnap, csütörtökön délelőtt került sor Szegeden, a Csongrád Megyei Tanács Oktatási és Továbbképzési Intézetében. A résztvevőket Kulcsár Kálmán akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkárhelyettese köszöntötte. Szólt arról, hogy Erdei Ferenc, a tudós és politikus életműjének elemzése egyúttal mai társadalmi problémáinkkal való szembesítésre is alkalmas lehet. Erdei szociológusi, politikusi, agrárközgazdász, településtudományi és szépirodai arcképek elemzése azokkal a kérdésekkel szembesít bennünket, amelyek napjainkban, a változó körülmények között is alapvetően fontosak. Ezért tűzték két olyan témát a vándorgyűlés napirendjére, amelyek mai valóságismeretünk kulcskérdései. Az egyik a *településszerkezet és a közigazgatás modernizációja*, a másik a *kelet-közép-európai régió fejlődési problémái; a társadalmi megismerés dilemmái Erdei Ferenc munkásságában*.

A vándorgyűlés megnyitójában Szentpéteri István, a JATE tanszékvezető egyetemi tanára Erdei Ferenc vezetővé válásának folyamatait, a személyiségfejlődést elemezte a makói hagyományközösség és a társadalmi struktúra koordináta-rendszerében. Köszöntötte a vendéglátó Csongrád megye nevében a tanácskozás résztvevőit Szabó Sándor, a megyei pártbizottság első titkára. Szólt arról, hogy Makó, a szülőváros és Szeged, a nevelő közeg indította útjára Erdei Ferencet. Beszélé az Erdei-hagyományok ápolásáról, elmondta többek között, hogy egy makói emlékház van születőben. Bemutatta Csongrád megyét a vándorgyűlés tematikájának aspektusából.

A nyitó plenáris ülés előadója Huszár Tibor akadémikus, az ELTE Szociológiai Intézete igazgatója volt. Előadásának címe *Az elméletalkotó és politikus (adallek Erdi Ferenc portréjához)*. Referátumának bevezető részében hangsúlyozta, hogy Erdei nagyívű életműjének, politikusi tevékenységének és tudományos munkássága feljogosít arra, hogy hozzá méltóan az emlékezés ne rituális ünnep, hanem tárgyyszerű elemzés, az értékeket és kérdőjeleket egyaránt fölvető program legyen. Mindehhez jelentős segítséget nyújt többek között az Erdei-életmű kiadása, új levéltári források napvilágra kerülése és a társadalomtudományok sok friss eredménye is. Huszár Tibor arra vállalkozott, hogy az életmű csomópontjaiban szembesítse Erdei Ferenc politikusi és elméletalkotói tevékenységét. Ezen aspektus összefüggéseit, kölcsönhatásait vizsgálta eredeti periodizáció alapján.

A harmincas évek elejéről, a felkészülés, a pályaindulás időszakáról megállapította, hogy az ifjú Erdeit sajátos *forradalmi messianizmus* jellemezte, melynek alárendelte nagy tudományos tervei megfogalmazását is. Egy következő időszakban alakul ki *szociográfusi szereptudata*, mely egybeesik az európai és hazai forradalmi apályal. Új életprogramjának sarkköve a tudományos értékek alapvető és meghatározó fellegása. Makói éveiben nagy igényű kísérletet tett a leghaladóbb szociológiai iskolák eredményeinek hazai adaptálására, s ezeknek nyomán születnek első átfogó munkái. Erősítik elhivatottságát nyugat-európai útjainak élményei, tapasztalatai, felismerései. Egy újabb, a társadalmi változásoknak következményeként lejátszódo váltás nyomán beveti magát a szövetkezeti és várospolitikai harcokba, úgy érzi, *író-szociográfusként* kell tevékenykednie, ezáltal ismét előtérbe kerül politikai szerepvállalása. A harmincas évek végén tapasztalatainak újabb és újabb felülvizsgálatára kényszerül, e revízióba erősen belezottak a politikai folyamatok, mindenekelőtt a Márciusi Front belső válságjelenségei. Szigetszentmiklós a színtere a negyvenes évek elején életének, ahol ismét a tudományos tevékenység kerül középpontba, tudatosul a szocialista attitűd, gazdagon fogalmi eszköztára, terpmunkákat végez, jelentős monográfiák hagyják el szellemi műhelyét. A felszabadulás előtti években, a népi mozgalom polarizációjának időszakában *helyezte igen ellentmondásos, s bárhol is igyekszik végig-*

gondolni azt a teóriáját, hogy a többszörösen összetett szerkezetű társadalomban a paraszti emancipáció csak polgári demokratikus forradalom nyomán valósulhat meg — átütő eredményeket nem tud felmutatni. Az 1945 utáni Erdei-kép egyre differenciáltabb, de még sok helyen tisztázatlan. *Meghatározóvá válik a politikai munka és háttérbe szorul a szaktudomány*, amely csak 1957-et követően kerül ismét középpontba, amikor az MTA főtitkárává választják. *Folytonosság és megszakítottság* jellemzi Erdei Ferenc kétágú életműjét, melynek lényege a magyar parasztság emancipálásáért folytatott küzdelem és a hazai szociológia tudományának megteremtése — állapította meg előadásának zárásaként Huszár Tibor.

A tudományos konferencia nyitó napjának munkájában részt vett Benke Valéria, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a Társadalmi Szemle szerkesztő bizottságának elnöke, Győri Imre, az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottságának tagja, az Országos Közművelődési Tanács elnöke, Szabó G. László, a megyei tanács elnökhelyettese, Nagy István, a Hazafias Népfront megyei bizottságának elnöke.

A vándorgyűlés programja tegnap délután szekciós üléseken folytatódott. A településszerkezet és a közigazgatás modernizációja témájú szekció vitavezetője Enyedi György akadémikus, az MTA Regionális Kutató Központjának igazgatója volt, előadást tartott Romány Pál, Lőrincz Lajos és Vági Gábor, többen felkért hozzászólók voltak. Kulcsár Kálmán volt a vitavezetője a második szekció munkájának, melynek témája a kelet-közép-európai régió fejlődési problémái; a társadalmi megismerés dilemmái Erdei Ferenc munkásságában. Lackó Miklós, Márkus István és Szűcs Jenő előadásai, majd a felkért hozzászólók véleményei után *tartalmas vita* bontakozott ki. Ma, a vándorgyűlés második napján folytatódna a szekciós vita, a délutáni plenáris zárulésen a szekcióvezetők beszámolóját hallgatják meg a résztvevők. Holnap kirándulást szerveznek, Makón megkoszorúzzák Erdei Ferenc sírját, majd ellátogatnak az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkba.

T. L.

Úttörőturisztika

Nem akad általános iskolás diák, ki ne beszélne, emlékezne szívesen azokról a kirándulásokról, túrákról, amelyeket úttörőcsapata szervezett. Az egy-egy osztályba járó apróságok ezeken az eseményűs programokon nemcsak szórakoznak, kis közösségeiket is építgetik játékokban. Igazi arcukat mutatják fölszabadult hangulatukban. Tanáraik meg jól tudják, számtalan nevelési lehetőség rejlik nyáron az iskolán kívül is s meg is találja módját legtöbbjük: magatartási normákat „tanítanak”, szemléletet, gondolkodást formálnak.

Tanár, diák tehát azt kívánja, gazdagodjon, színesedjen az úttörő-turisztika, s bizonyos, ezt óhajtják a szülők is. Csakhogy míg az általános iskolák, mint azt egy igazgató megfogalmazta, fillér nélküli köznevelési intézmények, addig a legszerűesebb túrát is manapság százakkal mérjük már. A csapatok közül csak kevés dicsekedhet kemping-főlszereléssel, cseretábori lehetőséggel. Segítséget kérnek. Szerencsére a társadalmi szervek, ha úgy tetszik, a fölötték, kezdik fölismerni: nem jótékonykodás, hanem kötelesség mindenkinek e problémára fölfigyelni, megoldásában részt venni.

A városi úttörőelnökség tegnap, csütörtöki ülésén a turisztikai szakbizottság jelentését hallgatta meg. Összegezte a tapasztalatokat, hogyan sikerült a szegedi iskolások úttörős nyara idén. Öröm volt hallani, közel 12 ezer pajtás túrázott, illetve táborozott. Önálló csapat-táborokban 11 iskola közel 500 nyakkendőse vett részt. Ahogy a pedagógusok mondták, jó volna, ha még többen mehetnének, de a feltételek még hiányoznak. Sok iskolában két-három napos kirándulásra futotta csupán. Népszerű volt a szegedi gyer-

mek körében a vándortábori forma: 23 iskola kapcsolódott be. A Bán-patak völgyénél 6 csapat járt. Főként a városkörnyéki iskolások kaptak helyet a megyei tanács balatonszárszói táborában. Sok szaktábor kínált különböző érdeklődési köröknek programot. Környezetvédők, természetvédők, horgászok, karatésok. Külföldi gyermektáborba közel 200 szegedi iskolás jutott el.

Az úttörővezető pedagógusok csak köszönni tudták a

csapatok patronusainak segítségét. Így a konzervgyárnak, a Finn—Magyar Barátság Tsz.-nek, az OKTH-nak, az Ativizignek, a szalámigyárnak, a Mahartnak, a Sándorfalvi Ruháipari Szövetkezetnek, a kükébházi tanácsnak, a munkásörsgnek és a honvédségnek.

Az elnökség megtárgyalta az általános iskolások világnézetű nevelésével kapcsolatos tapasztalatokat is. Az ülésen ott volt Friss Péter, az úttörőszövetség titkára.

M. E.

Hétfőn a Sportszarnokban

Nők az arénában

Premierhangulatban, a Robert Merle Védett férfiak Vígyszínház szerda délelőtti főpróbáján sikerült megtalálni Verebes István rendezőt, aki színész, konferanszié is. Ugy tűnt, konferansziéként sokkal rátermettebb, pámenősebb. Nyugodt kis párbeszédünkbe berobant egy-két ismerős arc: „Élég piros a sminkem?” „Jól áll ez a zakó?” Lehet egy primásnak lakkcipője? Mindenre azonnal válaszolni kell, s ezek a válaszok nem olyan humorosak, mint amiket a színpadon kapunk Verebestől.

— Ennyiféle végézetesen az előadással. Titkokat, úgy hiszem, kár lenne elárulni. No és Szeged? Nem először jár itt majd a hétfői előadáson.

— Nem bizony, olyannyira nem, hogy egy sor szerencsétlenség köt ide: itt csalt meg először az első menyasszonyom, Szegeden ismertem meg a feleségemet. Hát kell ennél több?! Még meg is buktam Szegeden. Eppen ezért nagyon jó lenne, ha végre egyszer hétfőn, a városi Sportszarnokban, a fél hatkor, illetve nyolckor kezdődő előadáson kényeztetne egy kicsit a közönség...

Juszt László

Sorkötelesek honvédelmi előképzése Ópusztaszeren

Bizonyára kevesek előtt ismert, hogy akik csak a nyolc általánost végezték el, vagy azt sem, azoknak a férfiaknak a részére a honvédelmi törvény a sorkatonai szolgálatot megelőzően 80 óras honvédelmi oktatást ír elő. A megyei MHSZ-vezetőségek ezt a kötelezettséget eddig 20 hét végén át tartó, 4—4 órás foglalkozás keretében oldották meg. E forma azonban sok nehézséget okozott mindkét fél részére. Az oktatók a hét végi elfoglaltság, az alacsony óradíj miatt vállalták nehezen a munkát, a sorköteleseknek pedig a hétvégén a nehézkes utazási körülmények okoztak gondot, sokaknak, pedig a folyamatos munkarend jelentett nehezen megoldható problémát. Az ezeket elhárítani igyekvő adminisztratív intézkedések sem hoztak igazi eredményt, egyik fél valódi céljait sem szolgálták. Ezért ajánlotta az MHSZ országos központja, hogy tábori képzés legyen tegyenek eleget kötelezettségüknek a leendő katonák.

Ezt a formát is kipróbálták a megyében: laktnyan belül szervezték folyamatosan egy hétig az oktatást, ami célját el is érte. Ez is fölvetett azonban problémákat. Nem lehetett megoldani a sorállománytól független elhelyezést, az oktatás MHSZ-jellege nem domborodott ki, s jogi problémákkal is szembe kellett nézni. Ezért az MHSZ Csongrád megyei vezetőiben felvetődött a gondolat, hogy

a képzést önálló táborhelyen rendezzék meg. Ehhez egyszerű körülményeket találtak az ópusztaszeri emlékparkban.

Az előkészítő munkák itt, történelmi környezetben, a kistéleki MHSZ segítségével építették meg a sátorbort. A Csongrád Megyei MHSZ e témakörrel foglalkozó szakemberej kíváncsian várták e képzési forma eredményét. Az ünnepélyes tábornyitóra 28, kistéleki és a vonzaskörzetébe tartozó fiatal jelent meg. A sorkötelesek MHSZ-formaruhát kaptak, s napirend szerint, a szabadban folyt az elméleti és gyakorlati oktatás. A napi kötött programok utáni szabadidőben kulturális programok, sportversenyek voltak, ismerkedtek a fiatalok a történelmi hellyel.

A szakértők a tábor zárásakor megállapították: jól megválasztott környezetben, intenzív oktatás keretében

sikeresebb a tananyag elsajátítása a honvédelmi nevelés, az oktatók emberiséggen alapuló, jó munkája — a kialakult személyes kapcsolat miatt is — sokkal jobban eléri a kívánt hatást. A résztvevők ilyen formában nem érezték mindezt kényszernek, sőt volt, aki még szívesen maradt volna. A képzés végén többen érdeklődést mutattak a hivatásos tiszthelyettesi pályára.

Az MHSZ megyei vezetőségében levonták a tanulságokat, pótolni igyekeznek az esetleg még meglévő hiányosságokat, de a sikert mindenképpen úgy értékelik: megtalálták a megfelelő formát. Ezt továbbfejlesztve, állandó táborhelyre, egy másfél változó turnusokkal kívánják megoldani a továbbiakban a honvédelmi feladatok sorában lényeges lépcsőnek tekintett oktatást.

B. T.

Reggelj sorakozó a sátor előtt